

Парчевська О. О.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності,
Національна академія внутрішніх
справ

(м. Київ, Україна)

Сатиров А. М.,

викладач кафедри тактичної
підготовки навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національна академія внутрішніх
справ

(м. Київ, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ В УМОВАХ СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ, ПІД ЧАС ЕВАКУАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

Забезпечення правопорядку та публічної безпеки є критично важливим завданням для будь-якої держави, особливо в умовах воєнного стану, збройного конфлікту чи інших надзвичайних ситуацій, що вимагають проведення стабілізаційних заходів та евакуації цивільного населення. Ці процеси, які часто відбуваються в умовах підвищеної небезпеки, хаосу та значного психологічного навантаження на громадян, вимагають від правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, Збройних Сил, Національної гвардії та інших суб'єктів сектору безпеки і оборони, злагоджених, чітких та професійних дій. Стабілізаційні заходи на деокупованих або прифронтових територіях є комплексними і спрямовані не лише на відновлення державної влади та інфраструктури, але й на усунення загроз, пов'язаних із діями диверсійно-розвідувальних груп, запобігання злочинам, виявлення пособників ворога та забезпечення нормальної життєдіяльності населення. В контексті евакуації, правопорядок стає фундаментом для мінімізації ризиків, пов'язаних із масовим переміщенням людей, запобігання паніці, мародерству та захисту прав і свобод громадян. [1]

Стабілізаційні заходи, які часто передують або супроводжують евакуацію, особливо на територіях, що були під окупацією або знаходяться в зоні активних бойових дій, є ширшими за звичайне підтримання правопорядку. Вони поділяються на загальні (відновлення органів влади, комунікацій, забезпечення гуманітарних потреб) та спеціальні (оперативно-розшукова діяльність, розмінування, виявлення та знешкодження ДРГ, боротьба з мародерством та військовими злочинами). Успішне проведення цих заходів вимагає високої координації між різними відомствами: правоохоронними органами, силами

територіальної оборони, військовими підрозділами та органами цивільно-військового співробітництва. Правоохоронні органи, зокрема Національна поліція, відіграють ключову роль у забезпеченні публічної безпеки та правопорядку в місцях збору, на маршрутах евакуації та в приймаючих громадах. Ця функція включає патрулювання, охорону громадського порядку, регулювання руху, документування правопорушень, а також надання інформаційної та, часто, першої психологічної допомоги. [2]

Евакуація, згідно із законодавством, є організованим виведенням чи вивезенням населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження. Ухвалення рішення про евакуацію, особливо обов'язкову, належить до компетенції Кабінету Міністрів України або відповідних військових адміністрацій на місцях. Евакуація цивільного населення, особливо в умовах стрімкого загострення ситуації, є процесом, що несе значні ризики для правопорядку. Наростання паніки, скупчення великої кількості людей та транспорту в обмежених місцях (збірні пункти, вокзали, контрольно-пропускні пункти), а також психологічна напруга сприяють виникненню конфліктних ситуацій та можуть бути використані злочинними елементами.

Ключові завдання правоохоронних органів під час евакуації включають: 1) Контроль дотримання встановленого порядку, а саме забезпечення черговості та дисципліни на збірних і проміжних пунктах евакуації, а також у місцях посадки на транспорт. 2) Організація супроводу евакуаційних колон, регулювання дорожнього руху для забезпечення безперешкодного проїзду, блокування несанкціонованих або небезпечних маршрутів. 3) Активна боротьба з мародерством у залишених населених пунктах та в місцях компактного проживання евакуйованих. Також важливо запобігати шахрайству та експлуатації вразливих груп населення (діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю) як на маршрутах, так і в місцях прибуття. 4) Проведення заходів із реєстрації евакуйованих, особливо дітей без супроводу дорослих або осіб, які втратили документи, для запобігання торгівлі людьми та забезпечення подальшого возз'єднання сімей. [3]

Стабілізаційні заходи на територіях, що повертаються під контроль української влади, мають на меті не лише відновлення фізичних структур, а й відновлення законності та правопорядку. Діяльність правоохоронців тут є багатоаспектною - Проводяться перевірки осіб для виявлення представників незаконних збройних формувань, військовослужбовців ворога, пособників та осіб, причетних до вчинення воєнних злочинів. Збираються докази кримінальних правопорушень вчинених в умовах окупації (тортури, вбивства, руйнування інфраструктури, викрадення майна). Здійснюється очищення території, що є передумовою для безпечного проведення будь-яких стабілізаційних та евакуаційних заходів, а також відновлення життєдіяльності. Проводиться вилучення незаконної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, які залишилися після бойових дій, що безумовно є життєво необхідним для забезпечення безпеки цивільного населення.

Взаємозв'язок між стабілізаційними заходами та евакуацією є прямим: ефективна стабілізація робить евакуацію більш безпечною та організованою, а евакуація цивільних з районів, де проводяться активні стабілізаційні дії, дозволяє правоохоронним і військовим органам працювати більш рішуче та оперативно.

Успіх евакуаційних заходів прямо залежить від рівня довіри населення до правоохоронних органів та органів влади. Це довіра формується присутністю та готовністю поліцейських, рятувальників та військових допомогти найбільш вразливим групам – літнім людям, особам з інвалідністю та сім'ям з маленькими дітьми. Правоохоронці під час евакуації також виконують функцію гуманітарної підтримки, сприяючи розподілу допомоги та забезпеченню першої медичної й психологічної допомоги на збірних пунктах. При цьому важливо, щоб усі дії, включно із можливим обмеженням доступу до певних зон, були чітко комуніковані та мали правове обґрунтування, аби уникнути відчуття свавілля чи паніки. Забезпечення недискримінаційного підходу та поваги до гідності кожної евакуйованої особи залишається фундаментальним принципом.

Варто відзначити, що активні бойові дії на території України створили умови для виникнення масштабних надзвичайних ситуацій з комплексними наслідками як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. У цих умовах перед функціональними та територіальними підсистемами єдиної державної системи цивільного захисту постала необхідність виконання ряду завдань, більшість з яких не є типовими для звичайної діяльності в умовах мирного часу чи карантину. Основними викликами у забезпеченні правопорядку в цих умовах є: невизначеність правового поля щодо окремих аспектів стабілізаційних заходів, особливостей проведення фільтрації; нестача ресурсів (кадрових, технічних, матеріальних) для одночасного покриття великих територій та масових потоків евакуації; психологічна втома та високе навантаження на особовий склад правоохоронних органів. Крім того, наявність значної кількості цивільного населення на території, де проводяться спеціальні стабілізаційні дії, ускладнює роботу військових та правоохоронців. [4, с. 226]

Для оптимізації процесів необхідно: 1) Постійне вдосконалення нормативно-правової бази: Чітке визначення повноважень та процедур для всіх суб'єктів, задіяних у стабілізаційних заходах та евакуації, з особливим акцентом на дотриманні прав людини. 2) Посилення міжвідомчої координації: Створення єдиних штабів, що включають представників усіх силових та цивільних структур, для оперативного прийняття рішень та обміну інформацією. 3) Проведення регулярних тренувань із відпрацюванням дій в умовах масової евакуації та стабілізаційних операцій, включно з наданням першої допомоги та психологічною стійкістю. 4) Надання підрозділам сучасних засобів зв'язку, захисту, транспорту та обладнання для документування злочинів. 5) Проведення просвітницьких кампаній для населення щодо правил поведінки під час евакуації та на деокупованих територіях. [5. С. 101]

Забезпечення правопорядку в умовах стабілізаційних заходів та евакуації цивільного населення є невід'ємною частиною захисту національних інтересів та безпеки громадян. Ця діяльність вимагає від правоохоронних органів не лише

рішучості та професіоналізму, але й глибокого розуміння гуманітарних аспектів. Ефективне підтримання правопорядку під час евакуації гарантує збереження життя та здоров'я людей, мінімізує паніку та запобігає злочинам. У свою чергу, успішні стабілізаційні заходи створюють безпечне середовище для повернення нормального життя. Лише завдяки злагодженій, системній роботі всіх державних інституцій, заснованих на верховенстві права, можна досягти стабільності та забезпечити захист прав кожного громадянина в найскладніші періоди.

Список використаних джерел:

1. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 02.10.2012 № 5403-VI : станом на 12.09.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 14.05.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

3. Про затвердження Методики планування заходів з евакуації : Наказ МВС України від 10.07.2017 № 579. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0938-17#Text> (дата звернення: 25.09.2025).

4. Клименко Н., Науковий вісник: державне управління // Особливості забезпечення цивільного захисту в умовах воєнного стану, 2022

5. Забезпечення прав людини в умовах воєнного стану в Україні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції(15 грудня 2022 року): ел. збірник / Ред. кол.: О. Васильченко; О. Лютюк; П. Діхтієвський; В. Пашинський; А. Матат. Київ:Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022.203 с.